

תקיעת שופר בראש השנה להמתיק הדין מאבן השתיה כדי לחדש משם את כל הבריאה במדת הרחמים

לקראת ראש השנה החדשה שנת ה' אלפים תשפ"ב לבריאת העולם הבאה עלינו לטובה, דבר בעתו מה טוב לקיים מה שלימד אותנו רבינו הקדוש במשנה (ברכות נד.): "נותן הודאה על שעבר וצועק על העתיד". וצריך ביאור מה שבחר לומר "וצועק על העתיד", ולא אמר "ומבקש על העתיד".

ויש לומר שהתכוון ללמדנו בזה, כי כשנותן הודאה על העבר, אל יטעה לחשוב שאם הקב"ה נתן לו דבר טוב מן הסתם הוא ראוי לכך, וזה יגרום לו לבקש גם על העתיד בחושבו שזה מגיע לו, אלא ידע נאמנה שכל מה שקיבל היה מתנת חינם במדת החסד ובמדת הרחמים. לכן דקדק רבינו הקדוש לומר "וצועק על העתיד", שענין הצעקה הוא כשאדם מבקש מהקב"ה הגם שאינו מגיע לו, על דרך שכתוב (תהלים לד-ז): "פני ה' בעושי רע להכרית מארץ זכרם, צעקו וה' שמע ומכל צרותם הצילם".

דבר זה למדתי מדברות קדשו של הרמב"ם (הלכות ברכות פ"י הכ"ו): "כללו של דבר לעולם יצעק אדם על העתיד לבוא ויבקש רחמים, ויתן הודיה על מה שעבר ויודה וישבח כפי כוחו, וכל המרבה להודות את ה' ולשבחו תמיד הרי זה משובח". הרי שדקדק לומר "לעולם יצעק אדם על העתיד לבוא ויבקש רחמים", ללמדנו שענין הצעקה פירושו בקשת רחמים שאינו מגיע לו במדת הדין.

ואם בכל דבר צריך לבקש רחמים על העתיד, על אחת כמה וכמה בחכמת התורה שצריך לבקש רחמים מהקב"ה "המלמד תורה לעמו ישראל", כמו ששינו בגמרא (נדה ע:): שאנשי אלכסנדריא שאלו את רבי יהושע בן חנניה: "מה יעשה אדם ויחכם, אמר להן ירבה בישיבה וימעט בסחורה. אמרו הרבה עשו כן ולא הועיל להם, אלא יבקשו רחמים ממי שהחכמה שלו, שנאמר (משלי ב-1): כי ה' יתן חכמה מפיו דעת ותבונה".

ובכן אודה ה' מאד בפי ובתוך רבים אהללנו, על עוד שנה שלימה של מאמרים מדי שבוע בשבוע, על פרשיות השבוע ועל החגים ומועדים, אשר יסודתם בקודש על הקדמות יקרות מאירות עיניים מרבתינו הקדושים הקדמונים והאחרונים, ונצעק על העתיד בבקשת רחמים ממי שהחכמה שלו שיאיר עינינו בתורתו, ונזכה להמשיך בעבודת הקודש לזכות את הרבים מתוך בריאות הגוף והנפש לאורך ימים ושנים טובות, ונזכה כולנו לכתובה וחתימה טובה ולשנת גאולה וישועה במהרה בימינו אמן.

יושב ועולה על כסא דין בדין הוא עולה, מאי טעם, עלה אלקים בתרועה, ובשעה שישראל נוטלין את שופריהן ותוקעין לפני הקב"ה, עומד מכסא הדין ויושב בכסא רחמים, דכתיב ה' בקול שופר, ומתמלא עליהם רחמים ומרחם עליהם והופך עליהם מדת הדין לרחמים".

רחש לבי דבר טוב לכבוד ראש השנה, להעלות על שלחן מלכים ביאור חדש, על הכח המיוחד של תקיעת שופר, שבזכותה עומד הקב"ה מכסא דין ויושב על כסא רחמים, על פי מה שהביא ה"י שמח משה" (פרשת ויצא ד"ה ויצא יעקב הב') יסוד נפלא בשם ספר "כבוד חכמים" על אגדות תלמוד ירושלמי (ברכות פ"ד סימן כב), לפרש הפסוק (תהלים נב-ב): "מציון מכלל יופי אלקים הופיע", וצריך ביאור מה שהזכיר דוד המלך על ציון את השם "אלקים" שהוא מדת הדין.

וביאר הענין על פי מה ששינו במשנה (יומא נב): כי כשנכנס הכהן הגדול ביום הכיפורים לקדשי הקדשים, הניח את המחטה של הקטורת בין

הפיטון האלקי רבי אמנון ממגנצא בפיט הקדוש "ונתנה תוקף" שאומרים בתפלת מוסף לראש השנה: "ובשופר גדול יתקע, וקול דממה דקה ישמע, ומלאכים יחפזו, וחיל ורעדה יאחזו, ויאמרו הנה יום הדין, לפקוד על צבא מרום בדין, כי לא יזכו בעיניך בדין, וכל באי עולם יעברו לפניך כבני מרון".

בזכות שופר הקב"ה עומד מכסא דין ויושב על כסא רחמים

פתח דברינו יאיר במה שגילו חכמינו ז"ל ברוח קדשם, על הכח הנפלא שיש למצות תקיעת שופר, כי בראש השנה הקב"ה הוא בבחינת המלך המשפט היושב על כסא דין לדון את כל הנבראים, ונקרא אז בשם "אלקים" שהוא מדת הדין, אבל בזכות מצות תקיעת שופר עומד הקב"ה כביכול מכסא דין ויושב על כסא רחמים לדון את העולם במדת הרחמים, ונקרא אז בשם הוי"ה שהוא מדת הרחמים, כמבואר במדרש (ויק"ר כג-ט):

"יהודה ברבי נחמן פתח (תהלים מז-1), עלה אלקים בתרועה ה' בקול שופר, בשעה שהקב"ה

כאשר אנו עוסקים בעיני ראש השנה, שהוא יום הדין שכל באי עולם עוברים לפני הקב"ה כבני מרון, אי אפשר שלא להתבונן על המצוה הקדושה של תקיעת שופר בראש השנה, כמו שכתוב בפרשת אמרו (ויקרא כג-כד): "בחודש השביעי באחד לחודש יהיה לכם שבתון זכרון תרועה מקרא קודש". וכן בפרשת פנחס (במדבר כט-א): "ובחודש השביעי באחד לחודש מקרא קודש יהיה לכם, כל מלאכת עבודה לא תעשו, יום תרועה יהיה לכם".

אין קץ לביאורים העמוקים, לרמזים הנפלאים, לסגולות הגדולות, לסודות הנשגבים, שנזכרו בדברי חכמינו ז"ל, בגמרא, במדרשים, בזוהר הקדוש, בכתבי האריז"ל, בספרי הבעל שם טוב הקדוש ותלמידיו, ובכל ספרי הקדמונים והאחרונים. לא בחינם פצח דוד המלך את פיו בשלהבת אש קודש לשבח את ישראל (תהלים פט-טז): "אשרי העם יודעי תרועה, ה' באור פניך יהלכון".

על החשיבות של מצות תקיעת שופר שמעוררת פחד ורעדה בעליונים ובתחתונים, למדנו מדברי

**כל ראש השנה מחדש הקב"ה את כל הבריאה
מאבן השתיה בקודש הקדשים שממנה הושתת העולם**

**כבוד חכמים: באבן שתיה שמשם התחיל הקב"ה את הבריאה
נשארה מחשבתו לברוא את העולם במדת הדין**

**"נורא אלקים ממקדשיך", במקום המקדש שולט הדין
כפי שעלתה במחשבתו לברוא העולם במדת הדין**

**ישמח משה: יעקב אבינו התפלא "אכן יש ה' במקום הזה",
איך יתכן שבמקום המקדש שולט השם הוי"ה**

שני בדי הארון, ובמשנה (שם נג): שנינו כי בבית המקדש השני שלא היה ארון: "אבן היתה שם מימות נביאים ראשונים ושתיה היתה נקראת". וזהו שכתב הרמב"ם (הלכות בית הבחירה פ"ד ה"א): "אבן היתה בקודש הקדשים במערבו שעליה היה הארון מונח".

בגמרא (שם נד): מבואר הטעם שנקראת "אבן שתיה" - שממנה הושתת העולם. ומפרש בגמרא כי דבר זה עולה יפה כמאן אומר: "מציון נברא העולם, דתניא רבי אליעזר אומר עולם מאמצעיתו נברא". כלומר התחלת בריאת העולם היתה במקום אבן השתיה בקדשי הקדשים שהוא אמצע העולם, ומשם התפשטה והתרחבה הבריאה לכל קצווי העולם. ומביאים ראיה לכך ממה שכתוב: "מציון מכלל יופי אלקים הופיע, ממנו מוכלל יפיו של עולם", כלומר מבית המקדש שהיה בציון.

**שורש הבריאה במקום אבן השתיה
נתקיימה מחשבתו להיברא במדת הדין**

והנה ידוע מה שהביא רש"י (בראשית א-א) בשם המדרש: "בראשית ברא אלקים, ולא אמר ברא ה', שבתחילה עלה במחשבה לבראותו במדת הדין, וראה שאין העולם מתקיים, והקדים מדת הרחמים ושתפה למדת הדין, והיינו דכתיב (שם ב-ד) ביום עשות ה' אלקים ארץ ושמים". לפי זה אומר ה"כבוד חכמים" חידוש נפלא, כי מחשבתו הראשונה של הקב"ה לברוא את העולם במדת הדין לא נתבטלה לגמרי, שהרי כלל גדול הוא (ישעיה מ-ח): "ודבר אלקינו יקום לעולם".

אלא הכוונה בזה כי כשברא הקב"ה את העולם מאבן השתיה, עלה במחשבה תחילה לברוא את העולם במדת הדין, שיהיו צדיקים הראויים לצאת זכאים גם במדת הדין, ומחשבה זו נשארה קיימת ועומדת בנקודה הראשונה של הבריאה באבן השתיה בקדשי הקדשים, אלא שאחר כך כשהרחיב הקב"ה משם את התפשטות הבריאה בכל העולם, ראה שאין העולם מתקיים במדת הדין כי רובם ככולם צריכים למדת הרחמים, והקדים מדת הרחמים ושתפה למדת הדין.

הנה כי כן זהו פירוש הכתוב: "מציון מכלל יופי אלקים הופיע", היינו בבית המקדש שמשם התחילה הנקודה הראשונה של בריאת העולם, שם מופיע השם אלקים שהוא דין שעל כך כתוב: "בראשית ברא אלקים", שבתחילת הבריאה עלה במחשבה לברוא את העולם במדת הדין ונשארו כן. וזהו גם כן פירוש הכתוב (תהלים סח-ל): "נורא אלקים ממקדשיך". כי במקום המקדש שמשם התחילה בריאת העולם שולט השם אלקים שהוא מדת הדין.

בדרך זו הוא מבאר מאמר הגמרא (ר"ה יז): "אילפא רמי, כתיב (שמות לד-ו) ורב חסד וכתוב (שם ואמת, בתחילה ואמת ולבסוף ורב חסד". ופירש רש"י שמתחילה דן הקב"ה את העולם במדת "אמת" שהיא דין, וכשרואה שאין העולם מתקיים במדת הדין הוא דן אותם ברב חסד שהוא מדת הרחמים.

לפי האמור הביאור בזה, כי מתחילה יושב הקב"ה על כסא דין בנקודה האמצעית של הבריאה ששם שולט הדין, וכשרואה שאין העולם מתקיים במדת הדין, הוא עומד כביכול מכסא דין ויושב על כסא רחמים, לדון את שאר חלקי העולם במדת הרחמים. וזהו פירוש הכתוב (ירמיה יז-ב): "כסא כבוד מרום מראשון מקום מקדשנו". פירוש, כסא הכבוד הראשון שהקב"ה יושב עליו במדת הדין הוא במקום מקדשנו באבן השתיה שנבראה במדת הדין. אלו תוכן דברי ה"כבוד חכמים".

**הפליאה של יעקב אבינו:
"אכן יש ה' במקום הזה"**

על פי האמור מפרש ה"ישמח משה" כמין חומר את הפסוקים בפרשת ויצא, מה שראה יעקב אבינו בחלום כשישן במקום המקדש (בראשית כח-ב): "ויחלום והנה סולם מוצב ארצה וראשו מגיע השמימה", ודרשו במדרש שוחר טוב (תהלים עח): "והנה סולם, זה בית המקדש", הנה כי כן מאחר שבמקום המקדש שולט הדין, לכן ראה "והנה מלאכי אלקים", שלוחי מדת הדין, "עולים ויורדים בו", אך בנוסף על כך ראה יעקב חידוש גדול, "והנה ה' ניצב עליו", לשמור עליו בשם הוי"ה שהוא מדת הרחמים.

"וייקץ יעקב משנתו ויאמר אכן יש הוי"ה במקום הזה", שהתפלא על הגילוי שבמקום המקדש מאיר גם השם הוי"ה מדת הרחמים, "ואנכי לא ידעתי", כי חשבתי שבמקום הזה שולט רק מדת הדין בבחינת "נורא אלקים ממקדשיך". אולם מאחר שידע כי מקום זה נברא במדת הדין, לכן "ויירא ויאמר מה נורא המקום הזה אין זה כי

אם בית אלקים", ששולט בו שם אלקים שהוא מדת הדין, והטעם לכך הוא, "וזה שער השמים", כי כאן הוא השער של כל הבריאה שנברא במדת הדין, אלו דבריו הקדושים.

אולם ה"ישמח משה" לא ביאר לנו, מהו הישוב שמצא יעקב לפליאה הגדולה שלו: "אכן יש ה' במקום הזה ואנכי לא ידעתי", איך באמת ראה במקום המקדש "והנה ה' ניצב עליו", בשם הוי"ה שהוא מדת הרחמים, שהרי במקום המקדש באבן השתיה שממנה הושתת העולם שולט הדין שהוא שם אלקים בבחינת "נורא אלקים ממקדשיך".

לכן כעבדא קמיה מאריה אחיזנא בשולי גלימתו להשלים דבריו הקדושים, על פי המבואר בספרים הקדושים כי מה שצוה הקב"ה את אברהם לעקוד את יצחק בנו, הוא כדי להכניע מדת הדין של יצחק תחת מדת החסד של אברהם, ועל ידי זה נכנעה גם למעלה בשמים מדת הדין תחת מדת החסד.

ומקור הדבר בתיקוני זוהר (תיקונא תניינא דף קלט.) שמפרש הכתוב (בראשית כב-ו): "ויעקוד את יצחק בנו, אתקשר מדת הדין ואתקעד לעילא, ולא הוה ליה רשו לקרבא לבית דין ורברבא דאיהו גבורה לתבעא דינא". פירוש: "ויעקוד את יצחק בנו, נתקשר מדת הדין ונעקד למעלה, ולא היה לו רשות להתקרב לבית דין הגדול שהוא גבורה לתבוע את הדין".

בא וראה מה שכתב ב"עשרה מאמרות" להרמ"ע מפאנו (מאמר אם כל חי חלק ג פרק לב), כי על ידי עקידת יצחק שמדתו דין תחת אברהם שמדתו חסד, נעקדו גם למעלה כל בעלי הדין לבעלי החסד: "וכשם שיצחק אבינו סבר וקבל בלב שלם להיעקד ביום הכפורים בשעת המנחה על ידי אברהם, כך בשמחה רבה נעקדה מדת הדין של מעלה לרצונה על ידי החסד... מאדים נעקד לפני צדק, ומיכאל כהן גדול של מעלה עקדו לגבריאל".

הקב"ה הטביע את האבן בעמקי תהומות

ונראה להביא סימוכין לכך שיעקב אבינו שכב במקום העקידה המכוון כנגד המקום שממנו הושתת העולם, על פי מה שמבואר בפרקי דרבי אליעזר (פרק לה אות ט) שהקב"ה לקח את האבן של יעקב אשר שם מראשותיו, והשקיע אותה בעמקי התהומות במקום של טבור הארץ לפיכך נקראת אבן השתיה:

"לקח יעקב שתיים עשרה אבנים מאבני המזבח שנעקד עליו יצחק אביו, וישם אותם מראשותיו באותו מקום, להודיעו שעתידין לעמוד ממנו שנים עשר שבטים, ונעשו כולן אבן אחת להודיעו שכולם עתידיים להיות גוי אחד בארץ, שנאמר (דברי הימים א יז-כא) ומי כעמך ישראל גוי אחד בארץ... וישב יעקב ללקוט את האבנים ומצא אותם כולם אבן אחת, ושם אותה מצבה בתוך המקום, וירד לו שמן מן השמים ויצק עליה שנאמר ויצוק שמן על ראשה.

מה עשה הקב"ה, נטה רגל ימינו וטבעה האבן עד עמקי תהומות, ועשה אותה סניף לארץ כאדם שעושה סניף לכיפה, לפיכך נקראת אבן השתיה, שמשם הוא טבור הארץ, ומשם נמתחה כל הארץ, ועליה היכל ה' עומד, שנאמר והאבן הזאת אשר שמתני מצבה יהיה בית אלקים, ונפל יעקב על פניו ארצה לפני אבן השתיה, והיה מתפלל לפני הקב"ה ואמר, רבון כל העולמים אם תשיבני למקום הזה בשלום, אזבחה לפניך זבחי תודות ועולות, שנאמר וירד יעקב נדר לאמר".

נמצינו למדים מזה כי אבן השתיה של יעקב אינה עומדת מגולה בקדשי הקדשים, אלא הקב"ה שיקעה בעמקי התהומות בפנימיות הארץ בשורש המקום שמשם הושתת העולם, ומה שנקראת אבן השתיה היינו משום שהיא נמצאת באותו מקום שממנו הושתת העולם. ולפי זה מה ששנינו במשנה: "אבן היתה שם מימות נביאים ראשונים ושתייה היתה נקראת". הכוונה בזה שהנביאים בחרו איזו אבן וקידשו אותה בקדושה גדולה, והעמידו את האבן בקדשי הקדשים כנגד אבן השתיה של יעקב אבינו ששיקעה הקב"ה בעמקי תהומות, ונקראת "אבן שתיה" בהיותה כנגד המקום שמשם הושתת העולם.

כל ראש השנה מתחדשת הבריאה מהמקום של אבן השתיה

בדרך זו במסילה נעלה לבאר מאמר המדרש שפתחנו בו, כי בראש השנה יושב הקב"ה תחילה על כסא דין, ובשעה שנוטלים ישראל את שופרותיהם בידיהם ותוקעים, עומד הקב"ה

ישוב הפליאה של יעקב אבינו: בזכות עקידת יצחק במקום המקדש נמתק הדין של אבן השתיה לרחמים

כשתוקעים ישראל בשופר להזכיר עקידת יצחק, עומד הקב"ה מכסא דין ויושב על כסא רחמים

שפת אמת: הקב"ה נתן לנו עשרת ימי התשובה לתקן בהם הפגם בעשרה מאמרות שנברא בהם העולם

ביום הכיפורים נכנס הכהן הגדול בקודש הקדשים להקטיר קטורת בין שני בדי הארון במקום אבן השתיה

והנה ידוע כי מדת הרחמים כלולה ממדת החסד וממדת הדין, והטעם שנקראת רחמים כי היא נוטה יותר כלפי החסד, הנה כי כן מבואר היטב איך נתגלה השם הוי"ה שהוא רחמים בבית המקדש, במקום של אבן השתיה שנברא במדת הדין, כי גילוי זה נעשה בזכות העקידה שנכללו חסד של אברהם עם הדין של יצחק, ומשניהם יחד נולדה מדת הרחמים שהיא השם הוי"ה הכלול ממדת החסד ומדת הדין ונוטה לרחמים.

נפלא להבין בזה מה שכתוב בעקידת יצחק (בראשית כב-ד): "ויקרא אברהם שם המקום ההוא ה' יראה אשר יאמר היום בהר ה' יראה". ופירש רש"י: "ה' יראה, פשוטו כתרגומו, ה' יבחר ויראה לו את המקום הזה להשרות בו שכינתו ולהקריב כאן קרבנות. אשר יאמר היום, שיאמרו לימי הדורות עליו בהר זה יראה הקב"ה לעמו". לפי האמור הביאור בזה שהתפלל אברהם שיתגלה הקב"ה במקום המקדש גם בשם הוי"ה מדת הרחמים,

ונראה לבאר ענין זה ביתר שאת על פי המבואר ב"שער הכוונות" לרבינו האריז"ל (ר"ה דרוש ז דף צה טו א ד"ה ואחר): "וכלל זה יהיה בידך כי כל כפיית וביטול הדינין והתמתקותם אינם אלא על ידי שורשם ממש". לכן צוה הקב"ה על עקידת יצחק כדי להמתיק את הדין בשורשו, במקום המקדש ששם הוא שורש הדין שעלה במחשבתו של הקב"ה לברוא את העולם במדת הדין.

ויש להוסיף נקודה יקרה לבאר מה שזכר יעקב שנתגלה לו הקב"ה בשם הוי"ה, על פי מה שמצינו חידוש נשגב במשנתו הטהורה של ה"חתם סופר" זי"ע (פרשת וירא דף קלט. ד"ה וישכב), שכל י"ד שנים שלמד יעקב תורה בבית עבר, לא שכב בלילה מלוא קומתו אלא נרדם בישיבה, עד שבא להר המוריה ושכב שם מלוא קומתו, משום "שרצה לשכב במקום מלוא קומת יצחק שנעקד שם". לפי זה מבואר היטב כי כששכב במקום העקידה זכה לראות "והנה ה' ניצב עליו", בזכות העקידה.

לפי זה נשכיל להבין מה שמבואר במדרש (ב"ר נו-ה): "כל מה שהיה אבינו אברהם עוקד את יצחק בנו מלמטן, היה הקב"ה כובש שריהם של עובדי כוכבים מלמעלן". וזהו שאנו אומרים כל יום בתפלת שחרית: "רבונו של עולם כמו שכבש אברהם אבינו את רחמיו לעשות רצונך בלבב שלם, כן יכבשו רחמיך את כעסך מעלינו ויגולו רחמיך על מדותיך, ותתנהג עמנו ה' אלקינו במדת החסד ובמדת הרחמים".

על ידי עקידת יצחק נתגלה השם הוי"ה בבית המקדש

מעתה זכינו להבין הישוב הנפלא שמצא יעקב אבינו לפליאה שלו: "אכן יש ה' במקום הזה ואנכי לא ידעתי", איך נתגלה השם הוי"ה במקום המקדש שנברא במדת הדין, כי ענין זה נעשה בזכות עקידת יצחק שנכנע הדין לפני החסד. ויש לבאר ענין זה יותר על פי המבואר בזוהר הקדוש (פרשת וירא קיט:), כי על ידי שעקד אברהם את יצחק בנו שהיה מעשה של דין גמור להעלות בן יחיד על המזבח, נכלל הדין של יצחק עם החסד של אברהם, ועל ידי שנעקד יצחק שמדתו דין על ידי אברהם, נכלל החסד של אברהם עם הדין של יצחק, ועל ידי זה נכללו שניהם זה בזה "מיא באשא ואשא במים", פירוש מימי החסד נכללו באש הגבורה ואש הגבורה נכללה במימי החסד.

מה נפלאים דברי רבינו האריז"ל ב"לקוטי תורה" פרשת וירא, שמפרש לפי זה מה שכתוב בעקידת יצחק (בראשית כב-ז): "ויאמר יצחק אל אברהם אביו ויאמר אבי ויאמר הנני בני". פירוש, יצחק שמדתו דין רצה להיכלל במדת החסד של אברהם, לכן "ויאמר אבי", אני רוצה להיכלל במדת החסד שלך, ואילו אברהם שמדתו דין רצה להיכלל במדת הדין של יצחק, לכן "ויאמר הנני בני", אני רוצה להיכלל במדת הדין שלך, "וילכו שניהם יחדיו", אש הדין כלולה במימי החסד, ומימי החסד כלולים באש הדין.

עקידת יצחק והקרבת האיל היו בראש השנה

כאשר נתבונן נראה כי רעיון זה מתאים להפליא למה שמבואר בזוהר הקדוש (פרשת ויקרא יח.), הטעם שקוראים פרשת העקידה בראש השנה, כי בראש השנה עקד אברהם אבינו את יצחק בנו על גבי המזבח: "אמר רבי אבא, בגין כן קרינן פרשתא דיצחק בהאי יומא דבהאי יומא אתעקד יצחק". ולפי המבואר סיבב הקב"ה שעקידת יצחק תהיה בראש השנה, כדי לחדש את הבריאה מטבור הארץ במדת הרחמים.

וכן מבואר בפסיקתא רבתי (פרשה מא אות ו ד"ה ד"א בחדש השביעי) שעקידת יצחק היתה בראש השנה, והתפלל אברהם אבינו שבזכות העקידה יזכה את בניו בדין:

"ויקרא אברהם את שם המקום ההוא ה' יראה אשר יאמר היום בהר ה' יראה. אמר לו [אברהם], רבונו של עולם גלוי היה לפניך שהיה לי מה להשיבך כשאמרת לי לקרב את יצחק... שהייתי אומר לך, אתמול אמרת לי (בראשית כא-יב) כי ביצחק יקרא לך זרע, ועכשיו אתה אומר לי לשחטו, ולא השבתי אותך, אלא עשיתי עצמי כאלם וכחרש..."

כשיהיו בניו של יצחק נידונים לפניך ביום זה, ואפילו יש להם כמה קטגורים מקטרגים אותם, כשם שדממתי ולא השיבותיך כך אתה לא תשיב להם... אשר יאמר היום וגו', מהו היום, כהיום מפני שראש השנה היה, אמר לו הקב"ה וכך אני עושה... וישא אברהם את עיניו וירא והנה איל אחר נאחז בסבך בקרניו וגו'... אמר לו הקב"ה ראה מה לפניך, בניך העומדים אחרריך כשיהיו מסובכים ונאחזים בעבירות, מה הם עושים, בקרניו, נוטלים את הקרנות האלו ותוקעים בהם, ואני נזכר עקידתו של יצחק ומזכה אותם בדין".

עשרת ימי התשובה לתקן בהם עשרה מאמרות שנברא בהם העולם

חשבתי דרכי כי על פי האמור יפתח לנו פתח להבין, מה שנכנס הכהן הגדול ביום הכיפורים לקודש הקדשים, להקטיר קטורת בין שני בדי הארון

מכסא דין ויושב על כסא רחמים, על פי מה שנראה לחדש יסוד ברור שיש לו סימוכין, כי מאחר שבכל ראש השנה מחדש הקב"ה את בריאת העולם, לכן כמו שבשעת בריאת העולם פתח הקב"ה את הבריאה, במקום של אבן השתיה בקדשי הקדשים שממנו הושתת העולם, כן בכל ראש השנה מחדש הקב"ה את הבריאה מאותו מקום ממש.

מעתה לפי מה שלמדנו מדברי ה"כבוד חכמים", כי הנקודה הראשונה של הבריאה באבן השתיה נבראה במדת הדין, כי שם נתקיימה מחשבתו של הקב"ה שבתחילה עלה לברוא במדת הדין, לכן בכל ראש השנה יושב הקב"ה תחילה על כסא דין לדון את העולם במדת הדין, אולם כשנוטלים ישראל את שופרותיהם בידיהם ותוקעים עומד הקב"ה מכסא דין ויושב על כסא רחמים.

הביאור בזה על פי מה ששינו בגמרא (ר"ה טז): "אמר רבי אבהו, למה תוקעין בשופר של איל, אמר הקב"ה, תקעו לפני בשופר של איל, כדי שאזכור לכם עקידת יצחק בן אברהם, ומעלה אני עליכם כאילו עקדתם עצמכם לפני". הרי לנו דברים ברורים כי תכלית מצות תקיעת שופר היא לעורר עקידת יצחק, אשר כפי שנתבאר בזכות העקידה נתגלה השם הוי"ה במקום המקדש.

מעתה יאירו עינינו וישמח לבנו להבין מה עמקו דברי חכמינו ז"ל במדרש: "עלה אלקים בתרועה ה' בקול שופר, בשעה שהקב"ה יושב ועולה על כסא דין בדין הוא עולה, מאי טעם, עלה אלקים בתרועה", כי התחדשות הבריאה בראש השנה היא מאבן השתיה שממנה הושתת העולם, ששם נתקיימה מחשבתו יתברך לברוא את העולם במדת הדין.

"ובשעה שישראל נוטלין את שופריהן ותוקעין לפני הקב"ה", להזכיר עקידת יצחק שעל ידי זה מעלה הקב"ה כאילו עקדנו עצמנו לפניו, "עומד מכסא הדין ויושב בכסא רחמים, דכתיב ה' בקול שופר", כי בזכות העקידה נתגלה השם הוי"ה להמתיק מדת הדין, "ומתמלא עליהם רחמים ומרחם עליהם והופך עליהם מדת הדין לרחמים". פירוש, שהופך עליהם מדת הדין ששלטה באבן השתיה למדת הרחמים.

במקום של אבן השתיה שממנה הושתת העולם, וכן להזות שם דם הקרבן אחת למעלה ושבע למטה, על פי יסוד נפלא שלמדנו ממשנתו הטהורה של ה"שפת אמת" (שבת תשובה שנת תרס"ב), שמבאר ענין עשרת ימי התשובה מראש השנה עד יום הכיפורים, שהם מכוונים כנגד עשרה מאמרות שנברא בהם העולם, כמו ששינו במשנה (אבות פ"ה מ"א):

"בעשרה מאמרות נברא העולם, ומה תלמוד לומר, והלא במאמר אחד יכול להיבראות, אלא להיפרע מן הרשעים שמאבדין את העולם שנברא בעשרה מאמרות, וליתן שכר טוב לצדיקים שמקיימין את העולם שנברא בעשרה מאמרות".

לפי זה מבאר ה"שפת אמת", כי כמו שבראשית הבריאה ברא הקב"ה את העולם בעשרה מאמרות, כך בכל ראש השנה מחדש הקב"ה את הבריאה בעשרה המאמרות. והנה הצדיקים שמקיימים את העולם שנברא בעשרה מאמרות על ידי עסק התורה וקיום המצוות, זוכים בכל ראש השנה לחדש את הבריאה בעשרה המאמרות, אבל הרשעים שמאבדים במעשיהם את העולם שנברא בעשרה מאמרות, הרי הם מקלקלים את צינורות השפע ואינם יכולים לחדש את הבריאה.

לכן נתן לנו הקב"ה ברוב רחמיו וחסדיו עשרת ימי התשובה מראש השנה ועד יום הכיפורים, כדי שבעשרה ימים אלו יתקן כל אחד מישראל בתשובה ומעשים טובים מה שפגם בעשרה מאמרות, ועל ידי זה נזכה להיות בכלל הצדיקים המחדשים את הבריאה בעשרה המאמרות, ונזכה לקבל שפע רב טוב מצינורות השפע של עשרה המאמרות.

הנה כי כן מאחר שלפי המבואר בכל ראש השנה מחדש הקב"ה את הבריאה מהמקום של אבן השתיה שנברא במדת הדין, ועל ידי תקיעת שופר להזכיר עקידת יצחק עומד הקב"ה מכסא דין ויושב על כסא רחמים, לכן נתן לנו הקב"ה ברוב רחמיו וחסדיו עשרת ימי התשובה, כדי לתקן בהם את הפגם בעשרה מאמרות שנברא בהם העולם, וביום הכיפורים אחרי שהשלמנו כל התיקון נכנס הכהן הגדול בקודש הקדשים להקטיר קטורת במקום של אבן השתיה.

תודתנו וברכתנו נתונות לאלו שנדבו את הוצאת הגליון לזיכוי אחינו בני ישראל

משפחת מהדב הי"ו - לעילוי נשמת אמם האשה החשובה מרת לאה בת וירג'ני ע"ה

להורדת המאמרים shvilei.com
לקבלת המאמרים באימייל: mamarim@shvileipinchas.com